

به نام خدا

روش تدریس بین معلم و دانش آموز

مولفان :

عارفه ابراهیمی

منصوره قریه میرزائی

فاطمه غلامی قریه میرزائی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

عنوان و نام پدیدآور: روش تدریس بین معلم و دانش آموز/ مولفان عارفه ابراهیمی... [و دیگران].
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۸۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۰۰-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: مولفان عارفه ابراهیمی، منصوره قریه میرزائی، فاطمه غلامی قریه میرزائی.
یادداشت: کتابنامه: ص ۸۴-۸۳
موضوع: روش تدریس - معلم - دانش آموز
شناسه افزوده: ابراهیمی، عارفه، ۱۳۶۷-
رده بندی کنگره: LB۳۰۲۲
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۳۳
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۱۴۶۷۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: روش تدریس بین معلم و دانش آموز
مولفان: عارفه ابراهیمی - منصوره قریه میرزائی - فاطمه غلامی قریه میرزائی
ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۷۶۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۰۰-۷
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳	پیشگفتار.....
۵	مقدمه.....
۶	روش تدریس.....
۷	موفقیت تحصیلی.....
۷	رشته های تدریس علوم انسانی.....
۷	رشته های تدریس علوم پایه.....
۸	سوابق تدریس.....
۹	روش تدریس.....
۹	تقسیم بندی روشهای تدریس.....
۳۲	تعیین مراحل و روشهای تدریس.....
۳۲	کارهای مقدماتی قبل از شروع تدریس.....
۳۶	ب- مهارت های ضمن تدریس.....
۵۱	ب- فقدان مهارت های تدریس.....
۵۵	حفظ بی غرضی و داشتن سعه صدر.....
۵۶	تعیین عمق مسئله.....
۵۷	شناخت دانش آموز.....
۶۸	ج- مهارت های پس از تدریس.....
۷۰	تکلیف شب.....
۷۱	نتایج کتابت.....
۷۲	نتیجه گیری.....
۷۴	نتایج کتاب.....

۷۶	مشکلات و تنگناهای کتاب
۷۶	پیشنهادات
۷۹	منابع و مآخذ
۷۹	منابع فارسی
۸۰	منابع لاتین

این کتاب را در کمال افتخار و امتنان تقدیم مینمایم به:

حضرت صاحب الزمان (عج)

به بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران و رهبر کبیر انقلاب

به رهبر فرزانه ام سید علی خامنه ای

به بارگاه ملکوتی ثامن الحجج

به خانواده معزز شهدا و ایثارگران

به اسیران و مسلمان مهرورز ایران

به آنان که در راه کسب و دانش راهنمایم بودند.

به آنان که آزادی و کرامت انسانی را پاس می دانند.

به آنان که دعای روح پرورشان بدرقه راهم بود.

الها به من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته ی آنان جامه ی عمل بپوشانم.

پروردگارا حسن عاقبت ، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر نما و توفیق خدمتی سرشار از

شور و نشاط و همراه با علم و دانش جهت رشد و شکوفایی ایران اسلامی عنایت بفرما.

پیشگفتار

بررسی رابطه روش تدریس معلم با مدرسه در دانش آموزان هدف اصلی این کتاب را تشکیل می دهد.

پیشرفت و ترقی هر جامعه ای در سایه نوع و کیفیت فعالیتی است که در مدارس انجام می گیرد. نقش معلم را به عنوان شخصی که ارتباط تنگاتنگی با دانش آموزان دارد نمی توان نادیده گرفت آموزش و پرورش نسل فعلی جامعه، در میان نیازهای دیگر، از اولویتهای خاصی برخوردار می باشد و آماده سازی معلم برای کلاس درس و نحوه برخورد او با دانش آموزان، شیوه تدریس توجه ویژه ای را می طلبد (میر کمالی، ۱۳۷۳ ص ۲۷).

معلمان در کلاسها با دانش آموزانی که از لحاظ خانوادگی، اجتماعی، اقتصاد، فرهنگی و روانی متفاوت هستند، روبرو می باشد که در کردار و گفتارشان از معلمان خویش تقلید می کنند و حتی در توجیه اعمال خود به معلمان خویش استناد می کنند. به این علت به نظر می رسد یک معلم باید تمام خصلتهای خوب یک انسان کامل را داشته باشد. ولی واقعیت این است که معلم مانند سایر افراد جامعه در برخی خصوصیات برجسته و در برخی دیگر متوسط و در بعضی نیز ضعیف می باشد. بنابراین معلم باید همواره خود را مورد ارزیابی قرار دهد و با شناخت نقاط ضعف خویش، در جهت افزودن بر خصلتهای برجسته، خود را متحول سازد (صفوی، ۱۳۷۶ ص ۸۵)

قابل ذکر است شیوه تدریس دارای مجموعه مهارتهای شخصی و ذاتی می باشد که شاید تمامی معلمان به یک اندازه از آن برخوردار نباشند، لذا در کتاب حاضر تلاش می شود تا ضمن بررسی شیوه تدریس معلمان از لحاظ جنسیت، رشته تدریس و سوابق

تدریس، میزان ارتباط آن را با موفقیت تحصیلی دانش آموزان روشن سازد، تا از این طریق خدمتی هر چند ناچیز در حیث ارائه اطلاعات مورد نیاز به دست اندرکاران آموزش و پرورش، بخصوص معلمان زحمتکش فراهم گردد.

مقدمه

یکی از مباحث اساسی و بنیادی تعلیم و تربیت الگوهای تدریس می باشد که در فرایند تدریس و ساخت شخصیت و روند ذهنی، عاطفی، آموزشی و تربیتی دانش آموزان نقش اساسی دارد.

با این همه در متون علمی کمتر مورد توجه و عنایت قرار گرفته است (کولین و لاسلت، ترجمه صباغیان، ۱۳۷۳، ص ۴۵)

میلر تدریس را فراهم آوردن موقعیت و اوضاع و احوالی که یادگیری را برای شاگردان آسان می کند تعریف کرده است یعنی تدریس یک فعالیت است اما نه هر نوع فعالیتی، بلکه فعالیتی که آگاهانه و بر اساس هدف خاصی انجام می گیرد. قابل ذکر است منظور از هدف اینجا، ایجاد شرایط مطلوب یادگیری می باشد.

نخستین گام در تدریس طراحی سنجیده و آگاهانه فعالیت‌های مربوط به تدریس می باشد که شامل ویژگی‌های خاص تدریس از جمله:

۱- وجود تعامل در رابطه متقابل بین معلم و شاگرد

۲- هدف دار بودن فعالیت‌های معلم

۳- مفاهیم به طریقی ارائه شود که متناسب با فهم و توانایی شاگردان باشد

در فرایند تدریس تنها تجارب و دیدگاه‌های علمی معلم نیست که موثر واقع می شود بلکه کل شخصیت اوست که ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول شاگرد، تاثیر می گذارد (شعبانی، ۱۳۷۲، ص ۸۱)

بنا به ملاحظات فوق، کتاب حاضر در صدد است، ضمن اهمیت دادن به مساله، آن را از بعد روش تدریس بررسی و میزان ارتباط آن را با موفقیت تحصیلی دانش آموزان روشن نماید و راه را برای مطالعات و کتابت دقیق تر و تجربی تر هموار نموده و معلمان را با صلاحیتهای حرفه ای شغل خویش بیش از پیش آگاه نماید.

مجموعه تدابیر منظمی که معلم برای رسیدن به هدف با توجه به شرایط و امکانات اتخاذ می کند روش تدریس می نامند که موجب ایجاد شرایط مطلوب یادگیری در دانش آموزان می شود و روند آموختن را تسهیل می نماید. الگوهای تدریس یکی از مباحث اساسی و بنیادی تعلم و تربیت است انتخاب الگوی تدریس به نوع آگاهی معلم از فلسفه و نگرشهای تعلیم و تربیت بستگی دارد. انتخاب روش تدریس یکی از مراحل مهم طراحی آموزشی است معمولاً معلم بعد از انتخاب محتوا و قبل از تعیین وسیله و خط مشی، روش مناسب تدریس خود را انتخاب می کند (شعبانی، ۱۳۷۲، ص ۹۰)

تدریس از روشها و فنون بسیار دقیق و حساسی برخوردار است چنانچه با روشهای علمی و با درایت و نکته سنجی لازم بکار گرفته شود، به فراگیران کمک می کند تا در فعالیت یادگیری موفق شوند و همچنین به مدرسان کمک می کند تا با اطمینان و اعتقاد به خود از حداکثر توان در جهت تسهیل امر یادگیری و تاثیر پذیری بهره گیرند (هوی و میسکل، ۱۳۸۲ ص ۲۱۵)

در این راستا پژوهش مورد نظر در پی آن است مشخص نماید که روشهای تدریس تا چه میزان به دانش فنی و توان علمی مدرس و تا چه میزان به شخصیت و توان ذاتی مدرس مربوط می باشد و همچنین روشهای تدریس چه رابطه ای با موفقیت تحصیلی دانش آموزان دارد. در مجموعه این قبیل اطلاعات می تواند زمینه را برای تلاش هر چه بیشتر، در جهت بهبود فرایند یاد دهی - یادگیری فراهم آورد.

روش تدریس

روش تدریس به مجموعه تدابیر منظمی که معلم برای رسیدن به هدف با توجه به شرایط و امکانات اتخاذ می کند می گویند (شعبانی، ۱۳۷۲، ص ۹۰)

تعریف عملیاتی: در این کتاب روش تدریس با متغیرهای زیر اندازه گیری می شود:

معلم با برنامه ریزی قبلی روش تدریس متفاوتی اتخاذ می کند، بر اساس روش تدریس و مطالب آموزشی نوین کلاس را سازماندهی می کند. از آموخته های قبلی دانش آموزان ارزشیابی بعمل آورده و مطالب جدید درس را با مطالب قبلی وفق می دهد و آنها را به شرکت فعال در بحث کلاسی تشویق و ترغیب نموده و کلاس را به صورت فعال اداره و در جریان تدریس بر کلیه دانش آموزان نظارت می کند و مسائل بالقوه ای را که منجر به تشنج می شود به نحوی شناسایی و کاهش می دهد.

موفقیت تحصیلی

تعریف مفهومی: منظور از موفقیت تحصیلی، موفقیت در امر تحصیل است که می تواند به مهارت در امری خاص با تخصص در بخشی از دانش منجر شود. در نظام آموزش و پرورش، منظور از موفقیت تحصیلی (دستیابی به اهداف آموزشی هر دوره آموزشی است)

تعریف عملیاتی: در این کتاب موفقیت کل کلاس مد نظر است که از طریق میانگین نمرات نهایی درس مورد تدریس معلمان در هر کلاس بدست می آید.

رشته های تدریس علوم انسانی

معلمانی که در رشته های ادبیات فارسی، علوم اجتماعی، تاریخ، جغرافیا، روانشناسی، معارف اسلامی، ادبیات عرب تدریس می نمایند در گروه معلمان رشته های تدریس علوم انسانی در نظر گرفته شده اند.

رشته های تدریس علوم پایه

معلمانی که در رشته های ریاضیات، فیزیک، شیمی، زیست شناسی تدریس می کنند جزء گروه معلمان رشته های تدریس علوم پایه محسوب شده اند.

سوابق تدریس

طول خدمت کارکنان دولت از جمله معلمان بعد از استخدام در آموزش و پرورش سی سال می باشد در این کتاب، سابقه آموزشی معلمان مد نظر می باشد که به شش گروه زیر تقسیم شده اند :

- ۱- معلمان تازه استخدام، ۵ سال سابقه آموزشی.
- ۲- معلمان دارای ۵ تا ۱۰ سال سابقه آموزشی .
- ۳- معلمان دارای ۱۰ تا ۱۵ سال سابقه آموزشی.
- ۴- معلمان دارای ۱۵ تا ۲۰ سال سابقه آموزشی.
- ۵- معلمان دارای ۲۰ تا ۲۵ سال سابقه آموزشی .
- ۶- معلمان دارای ۲۵ تا ۳۰ سال سابقه آموزشی

در بررسی سابقه موضوع کتاب از بعد نظری بعد از تعریف روش تدریس از دیدگاه صاحب نظران اطلاعات جامعی نیز در خصوص روشهای تدریس تحت عناوین : تقسیم بندی روشهای تدریس تعیین مراحل و روشهای تدریس، مهارتهای ضمن تدریس، مهارتهای برقراری ارتباط، الگوی برقراری ارتباط در جریان تدریس، مهارت تمرکز بخشی، مهارت آماده سازی، مهارت ارائه درس جدید، مهارت جمع بندی، ویژگی های لازم برای کلاس داری، علل مسائل انضباطی، مسائل ناشی از معلم، شناخت دانش آموز، رهنمودهایی برای برقراری انضباط در کلاس و رفع مشکلات رفتاری دانش آموزان، توجه به دانش آموزان، شرکت دادن دانش آموزان در فعالیتهای یادگیری و اداره امور کلاس، چند رهنمود کلی در زمینه رفتار معلم در کلاس ارائه گردید و اطلاعات مختصری نیز در باره پیشرفت تحصیلی بیان شده است سپس نتایج کتاباتی که در داخل و خارج از کشور در ارتباط با موضوع کتاب انجام یافته به طور خلاصه اشاره شده است.

روش تدریس

روش: شیوه، راه، طریقه، طرز و اسلوب معنی می شود و به طور کلی، (راه انجام دادن هر کاری) را روش گویند.

تدریس: (میلر) تدرس را فراهم آوردن موقعیت و اوضاع و احوالی که یادگیری را برای شاگردان آسان می کند.

روش تدریس: عبارت است از: (راه منظم، با قاعده و منطقی برای ارائه درس) (صفوی، ۱۳۷۲، ص ۱۹۲)

تقسیم بندی روشهای تدریس

روشهای تدریس به دو دسته کلی تقسیم می شوند: روشهایی که در گذشته های بسیار دور به کار می رفته اند (روشهای تاریخی) و روشهایی که متکی بر یافته های روان شناسی و علوم تربیتی جدید می باشند. (روشهای جدید) نامیده می شوند.

الف- روشهای تاریخی

از میان روشهای تاریخی، دو روش بیش از سایر روشها در ایران شهرت دارند: یکی روش سقراطی و دیگری روش مکتبی (مکتب خانه ای)

۱- روش سقراطی

سقراط، فیلسوف شهیر یونانی که در فاصله سالهای ۴۷۰-۳۹۹ قبل از میلاد مسیح می زیست، روش یژه ای را برای اثبات سهو و خطا و رفع شبهه از اذهان به کار می برد. وی به وسیله سؤال و جواب و مجادله، پس از آنکه خطای مخاطب را مشخص می کرد، تا رسیدن به کشف حقیقت، به همان ترتیب، مکالمه و پرسش و پاسخ را دنبال می کرد.

در روش سقراطی، معلم صحبت نمی کند، سؤال می کند و شاگردان سخن می گویند. اما سؤالها به گونه ای تنظیم و مطرح می شوند که شاگرد را از جهل خویش نسبت به

موضوع آگاه می گرداند و اندیشه او را برای دستیابی به حقیقت، ژرفا می بخشند. روش سقراط از چند ویژگی برخوردار است :

۱- نخستین هدف سقراط، کندوکاو در باره مسئله مورد نظر بود. سقراط به آموختن حقایق و مسائل جزئی کمتر اهمیت می داد: زیرا قصدش این بود که مهارت شاگردان برای کشف حقایق پرورش یابد.

۲- در روش سقراطی، نقش معلم عمدتاً شامل پرسیدن و نقش شاگردن سازمان دهی و به کارگیری دانش تجربه گذشته خود برای پاسخ به سئوالها بود.

۳- روش سقراط نه تنها روش جدلی (دیالکتیک) و شامل کنش متقابل بین شاگرد و معلم بود، بلکه استقرایی نیز بود، یعنی از جزئیات به کلیات می رسید.

تحلیل گران، روش سقراطی را تا حدودی به روشهای روانکاوی عصر حاضر شبیه کرده اند. سقراط معمولاً بحث خود را با یک سؤال عادی در باره مفاهیمی از قبیل شهامت، عدالت، پرهیزگاری، تقوا و غیره آغاز می کرد و به تدریس به شاگردان می فهماند که درست در نقطه ای که آنها بیش از حد خود را دانا می پنداشتند، جاهل و نادان بودند. شاگردانش در آغاز بحث از سقراط می رنجیدند، اما بعداً از خویشتن شرمسار می گشتند. اما پس از این که خشم درونی آنها فرو می نشست، برای خودکاوی آماده می شدند. پاره ای از صاحب نظران بر این باورند که روش سقراط، روش تدریس نیست، بلکه روشی اکتشافی است. سقراط در روش خود، هدفهای آموزشی ویژه ای برای شاگردان خویش در نظر نداشت، بلکه می خواست آنان، کاوشگران خوبی تربیت شوند. (De lecco , john p. (1966)

۲- نظام مکتبی در ایران

نظام آموزش مکتبی نیز جنبه تاریخی و سنتی دارد. این نظام از چند اصل و روش تشکیل شده است :

۱- آزادیها

مکتب که فلسفه آن با سواد شدن است، یک نوع نظام آموزشی ابتدایی مبتنی بر آزادی است. این آزادی با نظام زندگی روستایی و کشاورزی کاملاً سازگار است و با واقعیت های زندگی اجتماعی و شرایط خاص زندگی مردم آن عصر انطباق کامل دارد. آزادی عمل در مکتب خانه ها را در چند مقوله می توان طبقه بندی کرد :

آزادی سنی

با وجود این که مکتب به کودکان گروه ۶ تا ۱۰ ساله تعلق دارد، ولی این حد، یک (حد طبیعی) است که آزادانه مشخص می شود و به صورت یک (قید رسمی و قانونی) و غیر قابل تغییر نیست. هر فرد با توجه به شرایط خاص زندگی فردی، خانوادگی و شغلی می تواند زمان آغاز تحصیلات ابتدایی خود را آزادانه انتخاب نماید.

آزادی شروع

افزون بر آزادی سنی، زمان ورود به مکتب نیز آزادانه تعیین می شود و کودک در هر فصل و زمانی از سال، و حتی هر ماه یا روز و یا هر ساعت که می تواند، در مکتب را به روی خود باز می یابد.

آزادی مدت تحصیل

این اصل مبتنی بر وجود اختلاف در استعداد یادگیری افراد است. از این رو، مکتب به تنها کودک را آزاد می گذارد تا از هر سنی که می خواهد و می تواند تحصیل را آغاز کند، بلکه این آزادی را هم به او می دهد که در هر مدتی که می تواند، درسها را بیاموزد و دوره مکتب را تمام کند، منتهی هر چه زودتر، بهتر و افتخار آمیزتر.

اصل آزادی فردی

مکتب، بر خلاف مدارس کنونی، بر حسب هفته، ماه، فصل و سال، کلاس بندی و برنامه ریزی ثابت ندارد. هر شاگردی می تواند بر حسب زمانی که شروع کرده است و استعدادی که در فراگیری دارد، آهنگ پیشرفت درسی خود را تنظیم کند. به اینگونه، هر فرد در عین حال که در جمع است، خود استقلال دارد. البته، اکثریت شاگردان درس مشترکی دارند. ولی افراد استثنایی که قدیمی ترند، دیرتر آمده اند، با استعدادترند، کم هوشترند، یا با معلومات بیشتری که در خارج فرا گرفته اند و یا اساساً جز کودکان معلول ذهنی و جسمی به حساب می آیند، در حاشیه جمع و با برنامه ای فردی کار می کنند.

۲- خلیفه

وضع خاص پذیرش آزاد شاگرد، اختلاف سطح شاگردان، تنوع درسها، اختلاف سن معلم مکتب و نو آموز، نیاز بیشتر کودکان به سرپرستی، کمک، پاسخ به سئوالات، رسیدگی به تازه واردین و سایر مسائل، وجود مقامی را به نام خلیفه ایجاد می کند، خلیفه دستیاری است که از میان شاگردان انتخاب می شود تا در کلیه امور به معلم و همکلاسان خود یاری رساند.

۳- درسها

درس های مکتب بر اساس دو پایه اصلی مذهب و فرهنگ انتخاب می شوند. قرآن، به عنوان سنگ زیربنای معنویت ایران، کتاب اصلی تعلیم مکتب است. (عم جزء) فصل اول قرآن، از آن رو که شامل کوچکترین سوره های قرآن است و کسی که این فصل را بخواند، قرائت تمامی قرآن برایش ساده می شود، نخستین مطلب آموزشی برای فراگیری قرآن کریم است. اگر شاگرد بتواند، درس قرآن را تا سوره الرحمن ادامه می دهد و حتی در صورت امکان تا پایان قرآن درس می گیرد.

برای آشنایی با مذهب شیعه، در برخی مکتب ها، کتب شعری مانند (طوفان) و (محرق البکا) خوانده می شود و منابع درس فارسی عبارتند از گلستان سعدی، دیوان

حافظ و موش و گربه عبید زاکانی. در سطوح بالاتر، به منظور غنی شدن در ادبیات و آشنایی با مقدمات عربی، که غالب کلمات آن در فارسی به کار می رود، از کتاب (نصاب الصبیان) که لغت نامه منظومی از عربی به فارسی است، استفاده می شود. در مکتب هایی که ملای با سواد می مسئل آن است، کتاب (معراج السعاده) اثر ملا احمد نراقی که کتابی مشهور در اخلاق می باشد، تدریس می شود.

ب- روش های جدید

در این قسمت، به معرفی روشهای جدید می پردازیم. گر چه ممکن است برخی از این روشها، مانند روش سخنرانی، سابقه تاریخی داشته باشند، اما از آنجا که هنوز در اغلب نظام های جهانی آموزش و پرورش متداول هستند و با روشهای کاملا جدید در هم آمیخته اند، جزء روشهای نو به حساب می آیند.

۳- روش توضیحی

روش توضیحی عبارت است از انتقال مستقیم اطلاعات به دانش آموزان با استفاده از مطالب چاپی (کتاب و جزوه) و یا به وسیله سخنرانی. در این روش، معلم مطالب درسی کتاب، جزوه و یا غیره را برای دانش آموزان توضیح می دهد. در روش توضیحی، معلم هم اصول و هم راه حل مسائل را ارائه می کند و تمام مطالبی را که باید آموخته شود، به دانش آموزان عرضه می دارد. بر خلاف روش اکتشافی، در روش توضیحی، معلم از دانش آموز نمی خواهد که به طور مستقل حقایق را کشف کند. کتابهای درسی معمولا به شیوه توضیحی نوشته می شوند برخی از سخنرانی هایی که در سالن های اجتماعات ایراد می شوند، نمونه های از روش توضیحی به شمار می روند. امروزه چون از ترکیب روشهای مختلف استفاده می شود، نمی توان نمونه کاملی از روش توضیحی ارائه داد.

از جمله محاسن روشن توضیحی این است که می توان مجموعه کاملی از حقایق، اصول و مفاهیم را به شیوه ای منسجم به دانش آموز آموخت. به عبارت دیگر، این روش فرصت مناسبی در اختیار دانش آموز قرار می دهد تا اطلاعات سازمان یافته ای از معلم دریافت

کند، کاری که از عهده فرد کم اطلاع و کم تجربه ای مانند دانش آموز ساخته نیست. محدودیت این روش آن است که دانش آموز مطالب را حاضر و آماده دریافت می کند و در کشف حقایق فعال نیست. همچنین، ناچار است مطالبی را که به وی عرضه می شوند، به زور تکرار، حفظ کند.

مهارت توضیح

معلم به این منظور مطالب و مشکلات درسی را برای دانش آموزان توضیح می دهد که نکات مبهم و مشکل درس، بهتر تفهیم شود. توضیح خوب آن است که دقیق بوده و شامل نکات اصلی مطلب مورد نظر باشد. توضیح هر چقدر ساده و کوتاه باشد بهتر است، زیرا شنونده به آسانی و با سرعت بیشتری مطالب را درک می کند، استفاده از مثالها، تصاویر، فیلم و سایر وسایل، توضیح یک مطلب را جالب، ساده و منطقی می سازد. معلم باید با دقت و علاقه به سخنان دانش آموزان و سؤالهایی که مطرح می کنند، گوش داده و در تشریح مطالب از کلام و عقاید خود آنها کمک بگیرد. همچنین، لازم است که معلم طرز توضیح دادن و گوش دادن را به دانش آموزان یاد دهد. پاسخ سؤالهای زیر، مهارت گوش دادن و توضیح را تقویت می کند:

۱- نکات اساسی و اصلی مطلب کدام اند؟

۲- دلایل سخنگو و حقایقی که عنوان می کند، چیست؟

۳- مزایای مطلب بیان شده چیست؟

۴- نکات اضافی و خارج از موضوع کدامند؟

برای تمرین و تقویت مهارت های گوش دادن و توضیح، هنگامی که فردی در حال سخنرانی است، بهتر است مخاطب سؤالهای فوق را روی کاغذ بنویسد و مطالبی را که وی ایراد می کند در رابطه با این پرسش ها تجزیه و تحلیل کنید.

ارزشیابی مهارت توضیح

ارزشیابی مهارت توضیح به دو صورت می تواند انجام شود و هدف، انجام کار عملی و تمرین معلمی است. دانشجو می تواند در یک کلاس عادی درس حضور یابد و به عنوان تمرین، مهارت توضیح معلمی را که در حال تدریس است، ارزشیابی کند. همچنین، می تواند هنگامی که به طور تمرینی تدریس می کند، از همکلاسان خود بخواهد که با استفاده از جدول زیر، مهارت توضیح او را ارزشیابی کنند.

برگ ارزشیابی مهارت توضیح

بالاترین امتیاز ۵ و پایین ترین امتیاز یک است .

۱	۲	۳	۴	۵	ملاکهای ارزشیابی
					۱- توضیح معلم روشن و قابل درک بود. ۲- توضیح، نکات اصلی و اساسی را در بر داشت. ۳- توضیح، کافی و دقیق بود ۴- توضیح ساده و کوتاه بود ۵- برای توضیح از مثال، تصویر و غیره استفاده می شد. ۶- معلم با دقت به سخنان دانش آموزان گوش می داد و به هنگام توضیح از گفتار آنها استفاده می کرد.

۴- روش سخنرانی :

همانطور که گفتیم، روش سخنرانی جزو روش توضیحی محسوب می شود. اما از آنجا که این روش سابقه و هویت تاریخی دارد، از آن به عنوان روشی مستقل نام می برند. در روش سخنرانی، همانطور که از نام آن بر می آید، از بیان شفاهی برای توضیح و تفهیم مطالب استفاده می شود.